Huub de Jonge

Het Hemelse Rijk van John Abraham Otte

Standbeelden van Zeeuwen in het buitenland zijn schaars, zeker in het Verre Oosten. Voor zover mij bekend zijn in dat deel van de wereld slechts twee provinciegenoten in steen vereeuwigd. Het meest bekend is het beeld van de uit Colijnsplaat afkomstige waterstaatsingenieur Johannis de Rijke, dat in 1987 in het Japanse Nagoya is onthuld vanwege zijn grote verdiensten voor de Japanse waterstaat. Een kopie van dit beeld staat bij zijn geboortedorp. Minder bekend zijn het standbeeld en de buste die in 2008 respectievelijk 2010 in het Chinese Xiamen, het vroegere Amoy, zijn opgericht ter nagedachtenis aan de in Vlissingen geboren Johannes Abraham Otte.

Ik hoorde voor het eerst over Otte toen ik jaren geleden een aantal dagen doorbracht op het eilandje Gulangyu, dat op een steenworp afstand ligt van het oude centrum van Xiamen. Xiamen was bijna honderd jaar lang, van het einde van de Eerste Opiumoorlog (1839-1842) tot de bezetting van de stad door Japan in 1938, een vrijhandelshaven waar inwoners van Japan en westerse grootmachten handel dreven en contractarbeiders rekruteerden voor hun plantages en mijnen in koloniën in Azië. Gulangyu vormde in die jaren de enige locatie in de stad waar onderdanen van deze landen zich mochten vestigen. Al in 1857 werd een Nederlands consulaat op het eiland geopend. Het overgrote deel van de koelies in Nederlands-Indië was uit het arme achterland van Xiamen afkomstig.

Het internationale personen- en handelsverkeer uit die tijd heeft zijn sporen op Gulangyu nagelaten, vooral op het terrein van de architectuur. Ondanks ernstige vernielingen tijdens de Culturele Revolutie, staan er nog steeds prachtige gebouwen en woningen in allerlei stijlen, die zijn gebouwd in opdracht van koloniale mogendheden en van particulieren, waaronder talrijke Chinezen die overzee fortuin hadden gemaakt. Onder de gebouwen zijn er een paar die me bijzonder aanspraken, zoals het imposante Bagua Huis, een enorme octogonale villa, en het modernistische Scheepshuis. Beide worden toegeschreven aan de

Otte in Chinese kledij. Foto Van 't Lindenhoutmuseum-archief, Neerbosch.

Nederlandse Amerikaan Otte.

Thuisgekomen zocht ik in tijdschriften naar gegevens over deze mij onbekende architect en al gauw bleek dat het hier ging om een nevenactiviteit van een geboren Zeeuw die zijn sporen primair op andere terreinen had verdiend. Otte werkte van 1888 tot 1910, het jaar van zijn dood, als geneesheer-zendeling in Xiamen en omgeving. Hij was de eerste arts die door de Gereformeerde Kerk in Amerika naar China werd uitgezonden. Hij wordt algemeen beschouwd als de grondlegger van de westerse gezondheidszorg in

de provincie Fujian. Otte was ook geen onbekende in zijn land van herkomst. Rond 1900 genoot hij grote faam in met name gereformeerde kring in Nederland. Na zijn dood werd in Vlissingen zelfs een straat naar hem genoemd. In de jaren daarna is deze veelzijdige man echter in vergetelheid geraakt.

Johannes Abraham Otte werd in 1861 in Vlissingen geboren uit het huwelijk van de weduwnaar Johannes Otte en de weduwe Adriana Beenhakker. Vader Johannes was in Ellewoutsdijk geboren als zoon van een uit Oosterland afkomstige kleermaker, die het beroep van commissionair uitoefende. Adriana Beenhakker, die al vroeg wees werd, was de dochter van een zeeman uit Middelburg.[1] Ze werd stiefmoeder van de drie zonen uit Johannes eerste huwelijk en bracht behalve een zoon nog twee dochters ter wereld, die allebei op jonge leeftijd overleden. Na hun huwelijk werkte Johannes enige jaren als broodbakker in Yerseke. Bij de geboorte van de kleine Johannes exploiteerde het echtpaar een bakkerszaak in de St. Jacobstraat in de Scheldestad.

Johannes en zijn vrouw waren aanhangers van de charismatische predikant H.J. Budding (1810-1870) die wel 'de vader van de Afscheiding in Zeeland' wordt genoemd. Zijn wisselende en tegenstrijdige opvattingen vonden niet bij alle gereformeerden weerklank. Hij was niettemin vrij populair onder boeren en middenstanders in Zuid-Beveland, waar hij tussen 1839 en 1844 als hageprediker rondtrok en in 1852 in Goes een vrije gemeente stichtte met medewerking van de plaatselijke broodbakker Johannes de Jonge ('De Hemelse Bakker').[2] Gedurende de periode dat het gezin Otte in Yerseke woonde, bezocht het wekelijks de kerkdiensten van deze zogenaamde Budding-gemeente. In 1867 emigreerde het gezin, zoals veel Nederlanders in die tijd, naar Michigan in de Verenigde Staten. De bakkerij in Vlissingen liep niet goed en de ouders hadden onvrede met de verdeeldheid in gereformeerd Nederland. Ze vestigden zich in Grand Rapids, waar ze zich aansloten bij de Amerikaanse Gereformeerde Kerk. Vader Johannes voorzag in zijn levensonderhoud achtereenvolgens als bakker, wegwerker en kleermaker, terwijl Adriana een tijd lang in een winkel werkte. Terwijl de oudste twee jongens (een was tijdens de overtocht overleden) hun eigen weg zochten, begon de kleine Johannes, nu John genaamd, aan zijn schoolopleiding.

John Otte als student in Ann Arbor, 1886. Foto Hope College Archive, Holland, Michigan.

Na het volgen van een voorbereidend programma in Grand Rapids ging John in het naburige Holland naar het gereformeerde Hope College, dat op initiatief van de Nederlandse predikant A.C. van Raalte was opgericht. Hij leerde er Frances Phelps kennen, de dochter van het hoofd van Hope en zijn toekomstige echtgenote. Na het behalen van zijn eindexamen schreef hij zich in voor de studie medicijnen aan de universiteit van Ann Arbor. Al in zijn eerste jaar raakte hij geïnteresseerd in het medische zendingswerk. Toen de zendingspost van de Amerikaanse Gereformeerde Kerk in Xiamen hetzelfde jaar om een arts vroeg, werd de post op voorhand aan hem toegezegd. Ter voorbereiding op zijn uitzending leerde hij gebouwen ontwerpen, metselen, timmeren en smeden. Na zijn afstuderen in 1886 bleek de kerk echter nog niet over genoeg geld te beschikken om zijn reis naar China te bekostigen. Op verzoek van zijn vader vergezelde John kort daarna de directeur van de protestants-

christelijke Weesinrichting in Neerbosch bij Nijmegen, Van 't Lindenhout, op diens reis langs Nederlandse protestantse gemeenschappen in de Verenigde Staten. Van 't Lindenhout wilde onderzoeken of jongens die in zijn weeshuis een ambacht hadden geleerd emplooi zouden kunnen vinden in de Verenigde Staten. Hij was onder de indruk van Otte's plannen en stelde hem voor, ter voorbereiding op zijn uitgestelde reis naar China, naar Nederland te komen om zich medisch verder te scholen. In september van hetzelfde jaar arriveerde Otte in Nederland waar hij gedurende een academisch jaar colleges liep aan de Universiteit van Utrecht en de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam.[3]

Sio-khe

In juni 1887 reisde Otte terug naar de Verenigde Staten, waar hij in het huwelijk trad met Frances Phelps en, later dat jaar, toestemming kreeg van het bestuur van de gereformeerde kerk om naar China te vertrekken. Begin 1888 kwam hij met zijn vrouw in Xiamen aan, waar hij, 26 jaar oud, de opdracht kreeg een ziekenhuis te bouwen in het 80 km landinwaarts gelegen Sio-khe, waar sinds 1881 gereformeerde zendelingen actief waren. Sio-khe, dat ruim 3.000 inwoners telde, lag aan een druk bevaren rivier en vormde het centrum van een dichtbevolkte vallei met ruim 300.000 inwoners verspreid over 350 dorpen. De zendingspost telde een kerk, een kapel, een districtshuis voor zendelingen die in de streek het evangelie verkondigden, een pastorie voor de lokale Chinese predikant, en een meisjesschool. Otte wilde daar zo snel mogelijk een ziekenhuis aan toevoegen, maar de bouw liet op zich wachten. Tot drie keer toe ging de aankoop van bouwgrond niet door vanwege de 'bijgelovigheid van de arme heidenen'. Toen de vergunning eenmaal binnen was verliep de bouw echter snel. Otte trad op als architect en bouwmeester en leidde de bouw- en timmerlieden zelf op.[4] In maart 1889 was de eerste verdieping van het bakstenen Neerbosch Hospitaal, vernoemd naar het weeshuis van Van 't Lindenhout, klaar en een jaar later de tweede verdieping. Het totale aantal bedden (ruim 50) was niet altijd voldoende voor alle zieken. In drukke tijden werden twee patiënten in een bed gelegd. Naast het hospitaal was een apart herstellingstellingsoord voor opiumverslaafden gebouwd. Toen Otte in 1895 na bijna zeven jaar voor het eerst met verlof naar de Verenigde Staten vertrok, hadden ongeveer 50.000 consulten en 1500 operaties plaatsgevonden in het ziekenhuis.[5] In het ziekenhuis werden ook religieuze bijeenkomsten gehouden. Volgens het jaarverslag van 1891:

'wordt op elke dag dat poliklinische patiënten geholpen worden om negen uur 's morgens een predikdienst gehouden. Allen die de dokter willen consulteren worden verwacht die bij te wonen. (...) Van intern verpleegde patiënten wordt de monotonie van de lange dag onderbroken door het leren van hymnen en delen van de Heilige Schrift. Het hele hymneboek van vijfennegentig hymnen wordt soms van buiten geleerd door een patiënt die verscheidene maanden in het hospitaal verblijft'.[6]

Het gezin Otte in 1908. Foto Van 't Lindenhoutmuseumarchief, Neerbosch.

Deze evangelische activiteiten onder patiënten droegen in belangrijke mate bij aan het aantal bekeringen. Tussen 1888 en 1895 was het aantal Christenen in het district van 300 naar 1000 gestegen. Geen spectaculaire aantallen, maar bemoedigend genoeg voor betrokkenen.[7]

Verzoek om een bijdrage te geven voor het door Otte gestichte ziekenhuis te Amoy nu Xiamen. Van 't Lindenhoutmuseum-archief, Neerbosch.

Gulangyu

Na terugkeer van zijn verlof in 1896 werd Otte, inmiddels in Grand Rapids officieel in het ambt van predikant bevestigd, belast met de bouw van twee ziekenhuizen op het eilandje Gulangyu in Xiamen, een voor mannen en een voor vrouwen. Wederom trad hij op als architect en werd hij benoemd tot geneesheer-directeur van beide instellingen. Zowel het Hope Hospitaal voor mannen, vernoemd naar zijn vroegere college in Holland (Michigan), als het Nederlandse Vrouwenziekenhuis (later Wilhelmina Ziekenhuis) werden in 1898 geopend. Net als in Sio-khe ondervond Otte voor aanvang van de bouw tegenwerking, ditmaal niet van Chinezen, maar van leden van de buitenlandse gemeenschap in Gulangyu, die vreesden dat de komst van grote aantallen vervuilde Chinese patiënten uit de overbevolkte wijken van Xiamen tot verspreiding van ziekten op het eiland zou leiden. Toen besloten werd in de oude stad zelf een ruimte in te richten voor patienten die 'niet schoon genoeg' waren, verstomde het protest.[8]

Het Hope Hospitaal, dat bij hoog water aan drie zijden door de zee omgeven was, telde, net als het Neerbosch Hospitaal, twee verdiepingen met vergelijkbare werkruimten en slaapzalen voor 45 patiënten. Het schuin daarachter gelegen, kleinere Wilhelmina Ziekenhuis telde 25 bedden. In 1910, twaalf jaar na de opening, hadden beide ziekenhuizen, 'ruim 17.000 interne en 135.000 externe patiënten behandeld' en 'meer dan 7,500 operaties' uitgevoerd.[9] Velen kwamen, net als in Sio-khe, van heinde en ver. De plaatselijke zendingspost beschikte ook over een zeilboot, de Hokim-tsun of 'Boot van de Blijde Boodschap', waarmee Otte patiënten in dorpen aan de kust of op omliggende eilanden bezocht. Otte had het op Gulangyu beter naar zijn zin dan in het afgelegen Sio-khe. Vanwege zijn toewijding en deskundigheid stond hij al spoedig in hoog aanzien bij de Chinese bevolking. Hij had regelmatig contact met westerlingen die op het eiland woonden of Xiamen per schip aandeden. Het was goed toeven op het prachtige eiland, dat later door de dichter en scheeparts Slauerhoff is vereeuwigd in het verhaal 'Het Lente-eiland' en het gedicht 'Het eiland Kau Lung Seu'.

Vanuit Xiamen ging Otte ook vaker met verlof naar Amerika dan in Sio-khe, zeker nadat Otte's vrouw in 1902 voor de scholing van de kinderen naar Michigan was teruggekeerd. In 1908 bezocht hij zijn gezin voor het laatst. In 1910 overleed Otte op Gulangyu aan de longenpest, die hij tijdens een bezoek aan een patiënt had opgelopen. Hij werd begraven op het plaatselijke zendingskerkhof. Kort daarna werd voor de ziekenhuizen door collega's, leerlingen en geloofsgenoten een eenvoudig monument opgericht met een eensluidend opschrift in het Chinees, Engels, Latijn en Nederlands. De Nederlandse tekst luidde: 'Zijn Eerw. med. Dr. Johannes Abraham Otte 1861-1910/Werd geboren in Holland, opgevoed in Amerika'.

Band met Nederland

Dat het ziekenhuis in Sio-khe de naam Neerbosch en het vrouwenziekenhuis in Amoy uiteindelijk de naam Wilhelmina kreeg, had niet alleen te maken met Otte's Nederlandse wortels, maar ook met de financiële steun die hij voor zijn medische zendingsactiviteiten uit zijn geboorteland ontving. Beide ziekenhuizen werden met in Nederland ingezameld geld gebouwd. Ook voor de instandhouding en inrichting werd geregeld geld overgemaakt. Al tijdens John Otte's studieverblijf in Nederland wierp Van 't Lindenhout zich op als belangrijkste fondsenwerver voor diens medische zendingswerk in China. Tezamen met een studiegenoot van Otte uit Amsterdam richtte hij eerst een comité op voor het Neerbosch Hospitaal en

later een vereniging voor het Wilhelmina Ziekenhuis, die de binnengekomen donaties beheerden. Voor de inzameling van geld werden twee soorten collectebusjes geïntroduceerd, het China-cent- en het China-gulden-busje. Daarnaast organiseerden ze allerlei activiteiten, zoals optredens van het zogenaamde Otte-dameskoor, waarvan de opbrengst voor Hollands eerste zendeling-arts in China was. Veel geld kwam binnen door spontane acties van bijvoorbeeld zondagsscholen, schoolkoren, zendingsverenigingen, zoals het Mostaardzaadje uit Goes, en werknemers van bedrijven, zoals de meisjes van een nettenfabriek in Apeldoorn.

In 'Het Oosten. Weekblad gewijd aan Christelijke Philanthropie', het orgaan van de Weezeninrichting te Neerbosch, schreef hoofdredacteur Van 't Lindenhout geregeld over de werkzaamheden van Otte, gewoonlijk met een oproep om geld te sturen. Af en toe gaf hij ook een brochure uit waarvan de opbrengst ten goede kwam aan Otte's missie. Brieven, jaarverslagen en artikelen die Otte naar hem stuurde werden dikwijls geheel of gedeeltelijk in het weekblad afgedrukt. Op een bepaald moment was zelfs een Otte-penning en een foto van hem in Chinese kledij te koop. Ook Otte zelf liet zich niet onbetuigd bij de inzameling van gelden. Gedurende zijn studiejaar in Nederland gaf hij overal lezingen voor protestantse kerkgemeenschappen over zijn activiteiten. De afsluitende collectes leverden veel geld op. Tijdens zijn verlofperiodes reisde Otte bij voorkeur via Nederland naar de Verenigde Staten of China om verslag uit te brengen van zijn vorderingen in het Hemelse Rijk en opnieuw geld in te zamelen. Zijn tournees door Zeeland trokken steevast grote aantallen toehoorders. Al deze activiteiten droegen er aan bij dat 'dokter Otte' op het eind van de 19e eeuw een bekende figuur was in met name gereformeerde kring. Men volgde zijn belevenissen op de voet en droeg hem op handen. Veel regionale kranten en bladen van christelijke signatuur besteedden aandacht aan zijn lezingen en namen zo nu en dan berichten uit 'Het Oosten' over; in Zeeland onder andere de Vlissingse Courant en De Zeeuw, het Christelijk-historisch nieuwsblad voor Zeeland.

Otte over China

Otte's brieven en artikelen in 'Het Oosten' gingen gewoonlijk over zijn medische activiteiten en de bekering van 'heidenen'. Slechts af en toe nam Otte de tijd om iets over de Chinese samenleving te melden. Hij beklaagde zich bijvoorbeeld over de smerigheid van steden en dorpen en de ondragelijke stank die de komst van een plaats aankondigde. Over Xiamen schreef hij:
'De straten zijn niet breed genoeg, dat twee personen naast elkaar daar door kunnen wandelen. [...] In de straten ziet men duizenden varkens en honden. De varkens loopen de huizen vrij binnen, en de honden dienen steeds als straatreinigers. Ik heb nooit in mijn leven zulke vuile, morsige, schurftachtige, leelijke honden gezien als de Chineesche straathonden. Zij zijn te akelig om ze aan te zien, zij verwekken afgrijzen. Deze dieren leven met de menschen. Is het dan te verwonderen, dat er hier zoovele onreine ziekten zijn? De straten dienen tevens tot riolen. Kortom, zij zijn een verzameling van al wat ongezond en vuil is'.[10]

Over de behuizing van de bevolking in zijn nieuwe woonplaats Sio-khe meldde hij: *'De meeste menschen wonen in vuile, kleine hutten, van aarde gemaakt. Deze hutten bevatten een of meer kamers en het meublement bestaat uit een tafeltje voor den afgod, eenige kleine stoeltjes of liever bankjes, een bed en veel rommel. Menschen, koeien, varkens, honden en kippen wonen daar bijeen'*[11]

Later wijdde hij soms een paar zinnen aan dorpen die hij in de omgeving bezocht, maar ook daar ligt de nadruk op zijn werkzaamheden. Eind 1893 bracht hij met de Chinese dominee van Sio-khe een bezoek aan de stad Peng-ho. Een jaar eerder hadden ze al geprobeerd daar een 'predikplaats' te stichten, maar voor ze goed en wel begonnen waren, werden ze uit het daartoe gehuurde huis verjaagd. Ook deze keer zat het tegen:

'Wij waren maar pas in huis, toen wij in de straat hoorden uitroepen: 'de barbaren zijn hier, de barbaren zijn hier!' Spoedig was het huis en de straat voor het huis propvol met eene joelende menigte. Maar met een paar goede woorden bracht Ds. Iap velen hunner tot bedaring, vooral toen hij hen vertelde dat de dokter was gekomen om hunne zieken te genezen. Toch was het dien avond alles behalve rustig. Dikwijls werd er met steenen geworpen, en gedurende den nacht werd de geheele voorgevel met mest besmeerd. (...) Den volgende morgen was er reeds vroeg een groote hoop

volks voor de deur. Wij werden uitgescholden, uitgelachen en soms bedreigd, maar toen zij zagen, dat wij medicijnen hadden, begonnen zij spoedig een weinig te bedaren'.[12]

Het voorbeeld maakt duidelijk hoe cruciaal de rol van artsen was in de bekeringsactiviteiten. Alleen zij genoten in eerste instantie het vertrouwen van de Chinese bevolking, een vertrouwen waarvan de zendelingen op hun beurt gebruik maakten om het christendom te verbreiden. De contacten met de mandarijnen liepen niet altijd even soepel. Otte had vanaf het begin zijn bedenkingen over het Chinese bestuursstelsel dat volgens hem stagnatie in plaats van vooruitgang bracht. In 1895, na de gruwelijke moord op zendelingen in het noorden van Fujian, wond hij zich op over de onthoofding van de moordenaars, die in zijn ogen niet de echte daders waren, maar bedelaars of levensmoede inwoners die door Chinese ambtenaren als zodanig werden aangewezen: *'De ambtenaren, die zoo door en door slecht zijn, dat zij als een schande voor het menschdom moeten beschouwd worden, en die van moord en plunderen rijk worden, die moeten gestraft worden. Niet alleen voor wat zij aan de buitenlanders hebben gedaan, maar ook om hun tergen, en onderdrukken en vermoorden van hun eigen volk . [...] De beschaafde volkeren hebben geen recht om zulke gruweldaden ongestraft te laten. China zelf kan het niet doen. Daar is het te zwak voor, en dus nu moeten de Europeesche machten met Amerika optreden, om een einde te maken aan de Chineesche gruwelen'.*[13]

Tijdens de Bokseropstand (1899-1901), gericht tegen de inmenging van Japan en westerse imperialistische mogendheden op allerlei maatschappelijke terreinen, braken er ook in het zuiden van Fujian ongeregeldheden uit. In 1900 werden er op het platteland kerken beroofd en in brand gestoken. Een aanval op de kerk en het hospitaal in Sio-khe werd evenwel afgeslagen.[14] Ook in Xiamen was de situatie gespannen. In augustus van hetzelfde jaar lagen er tien oorlogsschepen uit vijf naties in de haven, die wedijverden om invloed in het kustgebied. Pas nadat de Engelsen een Japanse bezetting wisten te voorkomen, keerde de rust terug. Deze keer schrijft Otte: *'Ik wil niets van het verdeelen van China weten, maar dat zou nog beter zijn dan de bloeddorstige dwingelandes [de keizerin-weduwe], de moordenares van over de honderd zendelingen en duizenden harer eigene beste onderdanen, weer op den troon te plaatsen'.*[15] In 1901 laat hij weten meer vertrouwen te hebben in een Japanse dan een Franse bezetting van Fujian: *'Ach, de Heere beware ons voor de Franschen. Onder de Japanners is het nog dragelijk, maar onder de Franschen ondragelijk'.*[16] Zijn opmerkingen geven aan hoe verwarrend de situatie was en dat hij zich in zijn opinies vooral liet leiden door wat goed was voor het Chinese volk en de zending.

Boeiend zijn de passages in de brieven die hij wijdde aan de bestrijding van epidemieën. Al in zijn eerste jaar wist hij een uitbraak van cholera in de stad Zhanghou de kop in te drukken.[17] Op het eind van de 19e eeuw was Otte betrokken bij de bestrijding van de longenpest in Xiamen. Hij bezocht er een van de ernstigst getroffen wijken van de stad, waar door de verzengende hitte en de slecht afgedekte riolen een ondragelijke stank in de straten hing. Voor de huizen stonden tafels met offerandes om de goden gunstig stemmen en er werd vuurwerk afgestoken om kwade geesten te verdrijven. Onderweg kwamen ze processies van mannen tegen die boetepsalmen zongen. De Chinezen, aldus Otte, zien de pest 'als een bezoeking des hemels en een bestraffing voor hun zonden'.[18]

Verguizing en eerherstel

Uit een begin 2017 verschenen artikel van de Chinese socioloog Jifeng Liu blijkt dat in de beginjaren van de in 1949 uitgeroepen Chinese Volksrepubliek niet alleen het graf van Otte is vernietigd, maar ook zijn reputatie is besmeurd. De voormalige vrijhandelsstad Xiamen, met name Gulangyu waar de buitenlanders woonden, werd gezien als een bolwerk van het westers imperialisme waarvan de invloeden bekritiseerd of verwijderd moesten worden. Tot de verderfelijke invloeden behoorden ook de activiteiten van zendelingen en missionarissen, die door de communisten als handlangers van het imperialisme werden beschouwd. Ze werden uiteindelijk allen, al of niet na een proces, gedwongen het land te verlaten. Zelfs overleden vertegenwoordigers van westerse godsdiensten werden met terugwerkende kracht tot vijanden bestempeld. Onder degenen die postuum werden verguisd, bevond zich John Otte. In 1963, ruim 50 jaar na zijn dood, werd hij in een artikel beschuldigd van'het intimideren

van zwakken, het afpersen van geld van patiënten en het aanranden van vrouwen' en neergezet als 'een hypocriet met een uiterst verziekte geest' en 'een imperialistische schurk die over de hoofden van het Chinese volk reed'.[19]

Begin deze eeuw werd Otte evenwel geheel onverwacht publiekelijk gerehabiliteerd. In 2008, honderdtien jaar na de stichting van het inmiddels gesloten Hope Hospitaal, werd voor het nieuwe ziekenhuis in de wijk Jimei een standbeeld van Otte onthuld vanwege diens grote verdiensten voor de gezondheidszorg. In 2010, honderd jaar na Otte's dood, werd bovendien een buste van hem op het plein voor het voormalige Hope Hospitaal onthuld. Tijdens de laatste ceremonie sprak een gepensioneerde communistische voorman op persoonlijke titel Otte vrij van alle beschuldigingen. Anders dan bij de onthulling van het standbeeld ontbraken evenwel lokale autoriteiten bij deze plechtigheid. Hun afwezigheid had alles te maken met het besmette verleden van Gulangyu.

Uit Liu's reconstructie van de achtergronden van de plaatsing van de buste blijkt dat het initiatief tot eerherstel van Otte op het eiland in eerste instantie niet van lokale christenen kwam, maar van een uit vrijwilligers bestaande groep, Gulang Voice genaamd, die zich sinds 2009 inzet voor het behoud van het materiële en geestelijke erfgoed van het eiland.

Aangezien het in het hedendaagse China niet mogelijk is het eertijds koloniale karakter van het eiland te veel aandacht te geven, probeert Gulang Voice haar doeleinden te realiseren door de nadruk te leggen op de culturele diversiteit van het eiland in plaats van op de westerse overheersing. Een dergelijk etiket is voor het stadsbestuur acceptabel, zo lang ze dit maar niet officieel hoeven te onderschrijven. Op landelijk niveau vormt de geschiedenis van Gulangyu nog steeds een gevoelig onderwerp. Met gedogen hebben ze geen probleem, mede door de grote inkomsten die de toeristenstroom naar het eiland genereert.

De bezwaren die de autoriteiten hebben tegen het herdenken van een westerse zendeling zijn, zoals bleek bij de oprichting van het standbeeld een paar jaar eerder, ondervangen door Otte's goede werk voor het Chinese volk als geneesheer

Het door John Otte ontworpen Bagua Huis.

te benadrukken, naast zijn verdiensten als architect en zelfs fotograaf, en zijn missionerende activiteiten nadrukkelijk te verzwijgen. Men noemt hem nu zelfs 'de Bethune van Xiamen', naar de Canadees Norman Bethune die zich in 1938 als arts aansloot bij Mao's troepen die tegen de Japanners vochten. Een groter eerbetoon is haast niet mogelijk.

Buste John Otte, 2010. Foto Jifeng Liu.

Literatuur

- De Jong, Gerald F., *The Reformed Church in China, 1842-1951*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co, 1992.
- *Het Oosten.* Weekblad gewijd aan Christelijke Philanthropie. Orgaan van de Weesinrichting te Neerbosch, jaargangen1886-1911.
- Liu, Jifeng, *Reconstructing Missionary History in China Today: Cultural Heritage, Local Politics and Christianity*. The Asia Pacific Journal of Anthropology 18-1 (2017), pp. 54-72.
- Warnshuis, A. L., *A Brief Sketch of the Life and Work of Dr. John A. Otte*. New York: Board of Foreign Missions, R.C.A., 1911.
- Wessels, A.M., *Een Merkwaardig Vijftal*. Goes: Oosterbaan & Le Cointre, 1921.

- Ik dank Anne-Marie Jansen van het Van 't Lindenhoutmuseum in Neerbosch voor inzage in afleveringen van het tijdschrift 'Het Oosten' en Jifeng Liu voor de foto's van de recente gedenktekens voor John Otte in Xiamen.

Noten

1 www.zeeuwengezocht.nl
2 Wessels, 1929, pp. 17-66.
3 Warnshuis, 1911.
4 Het Oosten (H.O), 30-5- 1888 en 13-2-1889.
5 H.O., 3-2-1892 en 12-6-1895.
6 Geciteerd in De Jong, 1992, p. 159.
7 H. O., 18-3-1896.
8 Warnshuis, 1911, p. 19.
9 Ibid., pp. 23-24.
10 H.O., 14-3-1888.
11 H.O., 16-7-1890.
12 H.O.10-6-1894.
13 H.O., 16-10-1895.
14 H.O., 12-6-1901.
15 De Zeeuw, 6-11-1900,
16 H.O., 19-6-1901.
17 H.O., 30-5-1888.
18 H.O., 1-9-1897.
19 Liu, Jifeng, 2017, p. 58.